

Egeresi Zoltán: Észak-Macedónia hosszú útja a NATO-tagsáig¹

Vezetői összefoglaló

- A NATO-csatlakozáshoz kulcsfontosságú szerepet játszott a Görögországgal az 1990-es évek eleje óta folytatott név vita lezárása 2018/19-ben.
- Észak-Macedónia csatlakozása a NATO-hoz érdemben nem növeli a szervezet katonai képességeit.
- A tagsággal a NATO újabb lépést tett a Balkánon lévő hatalmi űr kitöltésére.
- Az ország elkötelezett a védelmi kiadások a GDP két százalékára emelése iránt, aminek keretében az előző években közel 1 százalékról 1,49 százalékra nőtt az arányuk.
- Észak-Macedónia erősíteni kívánja jelenlétét a NATO-missziókban.
- A csatlakozás pozitívan befolyásolja Észak-Macedónia uniós tagsági kilátásait is. Ugyanakkor elhúzódó csatlakozási folyamatra kell számítani az észak-macedón jogállamiság problematikusága, a korrupció magas volta, a gazdasági fejletlenség és az orosz befolyásolási törekvések mellett az EU belső vitái, és számos nyugat- és észak-európai tagállam ellenkezése miatt is.

A koronavírus-járvány árnyékában jóval kevesebb figyelmet kapott, viszont sokkal többet érdemel, hogy Észak-Macedónia² nemzetközi helyzetében jelentős változások történtek. Március 27-én hatalmas sikerként csatlakozott a NATO-hoz, s ezzel a szövetség 30. tagja lett.³ Egy több évtizedes folyamat végére tehetett pontot, ami különösen annak fényében jelentős előrelépés, hogy március 24-én az EU Általános Ügyek Tanácsa zöld utat adott a csatlakozási tárgyalások megkezdésére,⁴ ezzel életben tartva az előrehozott választások elé néző országban az uniós tagsági reményeket.

Ezzel a kis területű, kétmillió balkáni ország erősítette nyugati elköteleződését, megerősítette pozícióját a szövetségi rendszeren belül, miközben a NATO is közelebb került az egész Délkelet-Európára vonatkozó integrációs törekvéseinek eléréséhez.

Jelen elemzés azt veszi górcső alá, hogy milyen tényezők befolyásolták az ország csatlakozását, illetve a tagság milyen hatással lesz a szövetségre és magára Észak-Macedóniára, valamint a Balkán biztonsági helyzetére.

A Balkán problémás állama

Macedónia 1991-es függetlenedésekor elkerülte a fegyveres konfliktust, azonban egyszerre több legitimációs problémával kényszerült szembenézni. A két legfontosabbat a görög- és a bolgár reláció okozta (a harmadik, az önálló macedón ortodox egyház elszakadása a szerbtől kisebb horderejűnek számított). Bulgária, noha viszonylag korán elismerte az ország függetlenségét, a

macedón nyelvet továbbra is a bolgárnak (vagy annak egyik dialektusának) tekintette, így az önálló macedón identitás problematikus volt számára. A nyelvi kérdést 1999-ben de facto sikerült rendezni, azonban az etnikai-nemzeti identitás kérdését nem, ami a későbbiekben, főleg a 2010-es években további gondokat okozott,⁵ s a bolgár közvélemény jelentős része továbbra is bolgárnak tekinti a macedónokat.

¹ Egeresi Zoltán (egeresi.zoltan@uni-nke.hu) az NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet tudományos segédmunkatársa.

² Az elemzés a 2019 előtti időszakot illetően Macedóniaként, 2019 után az ország hivatalos nevének megváltozásával Észak-Macedóniaként hivatkozik.

³ North Macedonia joins NATO as 30th Ally, [online], 2020. 03. 27. Forrás: Nato.int [2020. 03. 27.]

⁴ Council gives green light to EU accession talks with North Macedonia and Albania, [online], 2020. 03. 24. Forrás: Europeanwesternbalkans.com [2020. 03. 27.]

⁵ MILANOV Viktor: A Bulgária és Macedónia közötti honosítási konfliktus háttéré és kihatása a két ország viszonyára, *Jog, állam, politika*, 2015/ 2., 45–56. o.

A másik, nagyobb nemzetközi nyilvánosságot kapó problémát a kibontakozó névvita okozta.⁶ Görögország vehemensen ellenezte mind a macedón nemzeti identitásnak a történelmi Makedóniára visszavezetendő törekvéseit,⁷ illetve az esetlegesen felmerülő területi követeléseket.⁸ Így nem volt hajlandó elismerni az országot annak alkotmányos nevén, Macedón Köztársaságként vagy Macedóniaként. Eltökéltetésének érvényt szerezve gazdasági embargót hirdetett 1994-ben, s csak nemzetközi nyomásra és hosszas tárgyalások után, 1995-ben oldotta fel. Ekkor ENSZ közvetítéssel a felek abban állapodtak meg, hogy Macedónia az ENSZ-ben korábban elfogadott (ideiglenes) megnevezését, Macedónia Volt Jugoszláv Tagköztársaság (angolul FYROM – *the former Yugoslav Republic of Macedonia*)⁹ használja a görög és nemzetközi kapcsolataiban (ez presze nem jelentette, hogy Macedónia később ne érje el, hogy több mint száz állam, köztük Magyarország ne az alkotmányában szereplő nevét használja a kétoldalú kapcsolatokban).¹⁰ Ráadásul Görögország arra is ígéretet tett, hogy nem akadályozza Macedónia felvételét olyan szervezetekbe, amelyeknek tagja – viszont erre csak akkor volt hajlandó, ha az FYROM néven történik.¹¹ A megállapodás tehát nem oldotta meg a névvitát, de legalább keretet adott a két ország kapcsolatainak. A tárgyalások ezután egy ENSZ által kijelölt főtárgyaló közvetítésével folytak.

Így Macedónia már függetlenedésekor több komoly problémával kényszerült szembenézni, ahol három, nála gazdaságilag és népességileg erősebb szomszédja vitatta alkotmányos nevét és történelmi identitását (Görögország), nyelvét és identitását (Bulgária) és független egyházát (Szerbia). Ezeket egészítette ki a kisebbségi kérdés, annak szintén komoly nemzetközi vonatkozásaival.¹²

⁶ A magyar nyelven nehéz visszaadni a névvitát, ugyanis az eleve eltérő elnevezéseket használ az ókori makedón nép, ország és földrajzi régió (Makedónia) és a szláv eredetű macedónok és országuk (Macedónia) megkülönböztetésére.

⁷ A macedón nemzeti identitás kialakításában a 20. század folyamán az ókori Makedónia nagy szerepet kapott, arra hivatkozva, hogy a terület az ókori állam része volt, s lakosai kontinuitást vállalnak a dicső ősökkel. Ez a fajta szemlélet különösen nagy támogatást kapott a szerb uralom idején, hiszen Belgrád célja a régió bolgár lakosainak különálló identitásának támogatása volt. Lásd: MILANOV Viktor: A macedón identitás kialakulása és fejlődése a kezdetektől napjainkig. In: ZACHAR Péter Krisztián, STRAUZS Péter (szerk.): *A történelem határán: irodalom-, nemzetiség- és politikatörténelmi tanulmányok*, Heraldika Kiadó, Budapest, 2014, 276–362. o.

A függetlenség után az ókorig terjedő történelmi identitás kifejezését részben ókori makedón jelképek használatát jelentette (így a verginai csillag beemelését a nemzeti jelképek közé), másrészt a 2010-es évek Nikola Gruevskihez kötődő nemzetépítésében, Nagy Sándor vagy apjának, II. Filipposz szobrának átadásában Szkopje főterén, vagy a főváros repterének névadásában (Nagy Sándor) öltött testet. Mindezek felháborították a makedón örökséget magukénak tekintő görögöket, rámutatván arra, hogy a két ország közötti diplomáciai konfliktus alapvetően nem biztonsági jellegű, hanem a nemzeti identitás és a másik fél „történelembitorlása” miatt zajlik.

⁸ A macedón nemzeti törekvések bölcsőjét a 19. század végi és 20. század eleji, kevert lakosságú, s mintegy 60 ezer km²-nyi Makedónia földrajzi régió jelentette. Ezt a területet az I. és II. balkáni háborúban Szerbia, Bulgária és Görögország felosztotta egymás között. A mintegy 25 ezer km²-nyi szerb fennhatóság alá került területből jött létre a mai Észak-Macedónia, míg a Szófia által elfoglalt ún. Pirini-Makedónia lakosait bolgárnak deklarálván integrálták Bulgáriába. Görögország a nagyobbik, mintegy 30 ezer km²-nyi (ún. Égei-Makedónia) területet megszerezve Thesszaloniki központtal Makedónia néven új tartományt hozott létre, amelynek etnikai arculatát jelentősen átalakította, hogy ide költöztették az 1922–23-as görög-török lakosságcsere révén az Anatóliából áttelepítetteket, illetve erőteljes asszimilációs politikát folytattak az ott élő ortodox szláv (macedón) népesség beolvasztása érdekében. Mivel Görögország nem ismer el etnikai, csak vallási kisebbségeket, így az ortodox macedón kisebbségnek sem sikerült jogokat kiharcolnia magának. Macedónia függetlenségének kikiáltása után a görög közvélemény egy része úgy ítélte meg, hogy (teljes irrealitása ellenére) a kis balkáni állam területi követelésekkel léphet fel. Mivel 1992-ben Görögország két szomszédja, Bulgária és Törökország is az elsőként ismerte el Macedóniát, a nemzetközi támogatás aggodalmat keltett Athénban.

⁹ ENSZ Biztonsági Tanács 817. számú határozata.

¹⁰ PÓKA Ferenc: [A görög–macedón névvita történetisége, legújabb fejleményei, megoldásának lehetősége](#), *Külvégi Szemle*, 2017/1., 20–35. o., 27. o.

¹¹ Az ún. Ideiglenes Megállapodás már nevében is jelezte, hogy a felek átmenetinek tekintik. A felek a megállapodásban rendezték viszonyukat, döntöttek a diplomáciai kapcsolatok felvételéről (összekötő irodák felállításáról), Macedónia lemondott az esetleges revizionista törekvéseiről, az állam feladta a verginai csillag nemzeti jelképjént való használatát. Noha utóbbit mind a mai napig sokan, főleg a nacionalista macedón pártok előszeretettel használják. Lásd: MILANOV Viktor: A Görögország és Macedónia közötti 1995-ös ideiglenes megállapodás eredményei és kudarcai, *Jog, állam, politika*. 2014/ 1. 109–125. o., 116. o.

¹² Az albánság helyzete ráadásul nemcsak államon belüli problémaként jelent meg, hanem Albánia és Koszovó miatt rögtön nemzetközi dimenziót kapott. A koszovói események, különösen az 1990-es és 2000-es évek fordulóján erősen befolyásolták a macedóniai albánság helyzetét. A Macedón problémák esetében a jéghegy csúcsát jelentette, hogy a függetlenedő Koszovóval is területi vitákba bocsátkozott, azonban ezeket sikerült rendeznie.

Az ország lakosságának mintegy 25-30 százalékát a nyugati-, északnyugati határszélen, egy tömbben élő albánság alkotja, amely az állam függetlenségének deklarálása óta folyamatosan több jogot (pl. saját egyetemet, az albán nyelv elismerését, több albán hivatalnokot a közigazgatásba) követelt, illetve sértette a macedón nemzetépítési törekvéseket (alkotmány preambuluma stb.), s vezetőik szerint másodrendű állampolgári státuszra kárhoztatták a népes albán közösséget.¹³ Történt mindez úgy, hogy a legalább félmillió albánság elég népes volt ahhoz, hogy több politikai pártot is kitermeljen magából, így valamely albán párt mindig koalíciós partnere lett az épp hatalomra kerülő jobb- vagy baloldali macedón pártnak. Az, hogy az albánság részéről mindig volt a kormányban képviselő, csökkentette a konfliktust, azonban nem oldotta meg.

Ebben a helyzetben tört ki a koszovói háború, ami nemcsak mintegy 300 ezer menekült érkezését¹⁴ jelentette (a teljes lakosság 15 százalékát kellett rövid időn befogadni), hanem az albán nacionalizmust is felkorbácsolta. A későbbi válságot jelezte, hogy a határon átszivárgó koszovói fegyveresek arra is képesek voltak, hogy bázisokat hozzanak létre Macedóniában, s már 2000-ben megindultak az összetűzések.¹⁵ A Nemzeti Felszabadító Hadsereg (Ushtria Çlirimtare Kombëtare – UÇK) néven megalakuló szervezet indította el a támadásokat 2001 elején macedón rendőrörsök ellen, amivel kezdetét vette egy több hónapig tartó felkelés.¹⁶ Az alacsony intenzitású konfliktust¹⁷ nemzetközi beavatkozással és az ohridi keretegyezménnyel ért véget, az egyéb kérdések, pl. szimbólumhasználat rendezése mellett az albánok számára számarányuknak megfelelő részvételt engedett az államigazgatásban. Ezáltal sikerült elejét venni annak, hogy Boszniához hasonló véres etnikai háború robbanjon ki, illetve dezintegrálódjon az állam.

Noha helyreállt a stabilitás az albán elitek fokozottabb kooptációjával, ami a következő években főleg az uniós relációban hozott sikereket (az ország 2005-ben megkapta a tagjelölt státuszt), azonban a névvitában nem következett be érdemi változás.¹⁸ E kérdés rendezetlensége végül a 2008-as bukaresti NATO-csúcson a görög vétóhoz vezetett, illetve 2009-ben az Európai Bizottság hiába javasolta, hogy kezdjék meg a csatlakozási tárgyalásokat Szkopjéval, ezt Athén, s 2012-től már Szófia is blokkolta.¹⁹ A következő évek egy erősen antikizáló és historizáló nemzetépítésben (lásd Szkopje 2014 projekt), illetve egy autoriter rendszer kiépítésében teltek a Nikola Gruevszki elnökölte Belső Macedón Forradalmi Szervezet – Macedón Nemzeti Egység Demokratikus Pártjának (VMRP–DPMNE) kormányai alatt. Mindez a 2010-es évek közepétől (lehallgatási) botrányokhoz és utcai tüntetésekhez, összességében egy elmélyülő belpolitikai válsághoz vezetett. A 2015-17 közötti válság utolsó fejezetét a 2016 decemberében tartott, rendkívül szoros eredménnyel záruló parlamenti választás nyitotta meg, amelyet követően a Zoran Zaev vezette Macedónia Szociáldemokrata Uniójának (SDSM) sikerült meg egyeznie az albán pártokkal, s több összetűzés, tüntetés és a nemzetközi nyomás hatására végül 2017 májusában alakított kormányt.

Zaev igyekezett a belső reformok mellett rendezni a fenálló vitákat a környező államokkal. Először Bulgáriával sikerült aláírnia egy jószomszédsági megállapodást 2017 augusztusában, amivel elhárult Szófia vétója.²⁰ Ennél jóval nagyobb diplomáciai előkészítést igényelt a 2018 nyarán a macedón–görög határon elterülő Preszpa-tónál aláírt egyezmény, ami alapján az ország hivatalos neve Észak-Macedónia lett. A megállapodást nem volt könnyű elfogadtatni odahaza. A 2018 szeptemberében tartott, eredménytelen népszavazáson (amely

¹³ CSAPLÁR-DEGOVICS Krisztinán: Albánok Macedóniában, *Limes*, 2009/1., 183–200. o., 185–189.

¹⁴ BRAUN András (2019): Az EU-integráció kérdései (Észak-)Macedóniában. In: KOLLER Boglárka, ÖRDÖGH Tibor (szerk.): *Európaizáció a Nyugat-Balkánon*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2019, 205–220. o., 207. o.

¹⁵ HÁRY Szabolcs: Centrifugális és centripetális erők Macedóniában, *Felderítő Szemle*, 2016/3., 140–194. o., 153. o.

¹⁶ CSAPLÁR-DEGOVICS Krisztinán: i. m., 190. o.

¹⁷ HÁRY Szabolcs: i. m., 154. o.

¹⁸ Athént különösen felháborította a 2006-tól alkalmazott, két korábbi külügyminiszterről elnevezett ún. Frckovszki–Poposzkai-doktrína, ami a „lassú víz partot mos” elve alapján a bilaterális kapcsolatban az alkotmányos név használatára igyekezett rávenni a különböző partnereket, hogy ezzel minél több államot nyerjen meg saját ügyének. Lásd: MILANOV Viktor: [A macedón–görög kapcsolatok 2018-as alakulása a névvita tükrében](#), *KKI Tanulmányok*, 2018/3.

¹⁹ Georgi GOVEV: [Bulgaria vetoes Macedonia's EU accession talks](#), [online], 2012. 11. 02. Forrás: Euractiv.com [2020. 03. 27.]

²⁰ Kole CASULE, Angel KRASIMIROV: [Macedonia, Bulgaria sign treaty to improve ties](#), [online], 2017. 08. 01. Forrás: Reuters.com [2020. 03. 27.]

kampányába Oroszország is beavatkozott) viszonylag alacsony részvétel (38,9 százalék) mellett győztek az igének (91,5 százalék), emiatt a kormány által előzetesen elvárt megfelelő társadalmi támogatottság híján kezdődhetett a szükséges alkotmánymódosítási folyamat.²¹ A Preszpa-szerződést végül 2019. január 11-én ratifikálta a *Sobranie*. A görög miniszterelnöknek, Alexisz Ciprasznak is nagy csatát kellett vívnia a parlamentben a szerződés elfogadtatásához, ahol végül 153-an szavazták meg a szükséges 151 főhöz képest.²² Ezek után viszont elhárult a legjelentősebb akadály az ország csatlakozása előtt.

A NATO-tagságig vezető hosszú út

Ahogy láttuk, Észak-Macedónia szerencsésen kimaradt az 1990-es évek első felének jugoszláv konfliktusaiból, függetlenségének deklarálása 1991-ben egyetlen puskalövés nélkül zajlott. Noha ez nem jelentette, hogy a Görögországgal kibontakozó név vita ne okozott volna gondokat, a relatív stabilitás miatt a többi nyugat-balkáni országhoz képest jobbak voltak mind a NATO-s, mind az uniós csatlakozási kilátásai.

Ez közrejátszott abban, hogy 1995-ben csatlakozott a Partnerség a békéért (Partnership for Peace) programhoz, 1998-ban a NATO Science for Peace and Security Programme tagja lett. Hamarosan, 1999-ben elindult a tagsági akcióterv (NATO Membership Action Plan), s a 2000-2001-es etnikai villongások sem vetették vissza a nyugatosodási kilátásokat, hiszen 2005-ben megkapta az EU-tól a tagjelölt státuszt. A koszovói háború és az albán felkelés miatt amúgy is erősödött a szervezet és Macedónia közötti kapcsolat, hiszen a NATO több missziót is küldött az országba.

Így Macedónia lehetővé tette, hogy a koszovói háború után területét igénybe vegyék a NATO-csapatok. A 2001-es felkelés lezárása után, az Essential Harvest művelet keretében közreműködött a felkelők fegyvereinek begyűjtésében, majd 2003 márciusáig az Amber Fox művelet formájában támogatta az ohridi keretegyezmény végrehajtását. A NATO 2002-ben létrehozta a szkopjei NATO-parancsnokságot. Ezt tíz évvel később átszervezték, azóta NATO Összekötő Iroda (NATO Liaison Office) néven, főleg tanácsadási feladatokat látott el.²³

Az Egyesült Államok kezdeményezésére a NATO-tagságra való felkészülés jegyében 2003-ban Albánia, Horvátország és Macedónia aláírta az Adriai Chartát, amely szorosabb biztonságpolitikai és védelmi együttműködést jelentett, s egyéb vállalások mellett az érintett országok a NATO-kompatibilis haderő létrehozása mellett is kifejezték elkötelezésüket.²⁴

Mivel a 2000-es évek közepén úgy tűnt, hogy a politikai helyzet stabilizálódása megnyitja az utat a nyugati szövetségi rendszer felé, s még a hadsereg modernizációja terén is jelentős lépések történtek, ezért nagy csalódást okozott a bukaresti csúcson a görög vétó. A NATO-kapcsolatok nem szűntek meg, azonban tisztázódott, hogy a név vita rendezése nélkül nem lehetséges a csatlakozás. A Gruevszki-vezetés ezen viszont nem kívánt vagy nem tudott változtatni: a Hágai Nemzetközi Bíróság 2011-ben hiába marasztalta el Görögországot a vétója miatt²⁵ – amely megsértette az 1995-ös megegyezést – Athén nem revidálta álláspontját (s hasonlóan fenntartotta blokkját az uniós csatlakozást illetően is). Észak-Macedónia kezdeti előnye a 2010-es években szertefoszlott. Albánia és Horvátország 2009-ben NATO-tag lett, 2017-ben pedig Montenegró is csatlakozott. Az uniós csatlakozás terén is nőtt a lemaradás, ahogy Horvátország 2013-ban lett EU-tag, s 2012-ben Montenegró, 2014-ben pedig Szerbia is megkapta a tagjelölt státuszt.

A görög vétó és relatív lemaradás azonban nem jelentette azt, hogy a NATO–macedón kapcsolatok is megszakadtak volna. A szkopjei parancsnokság (később összekötő iroda) működött tovább, miközben Macedónia

²¹ Boryana DZHAMBZOVA: [Macedonia's messy referendum puts name deal at risk](#), [online], 2020. 09. 30. Forrás: Politico.eu [2020. 03. 27.]

²² Elena BECATOROS: [Greek lawmakers ratify Macedonia name change, clearing way for NATO, EU membership](#), [online], 2020. 01. 25. Forrás: Defensnews.com [2020. 03. 27.]

²³ HÁRY Szabolcs: Védelem- és biztonságpolitika a Nyugat-Balkánon. In: KOLLER Boglárka, ÖRDÖGH Tibor (szerk.): *Európaizáció a Nyugat-Balkánon*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2019, 125–141. o., 131. o.

²⁴ HÁRY Szabolcs: Védelem- és biztonságpolitika..., 136. o.

²⁵ MILANOV Viktor: A macedón–görög kapcsolatok..., 11. o.

továbbra is több területen kooperált a szervezettel. Macedónia a 2000-es évek elejétől bekapcsolódott a NATO-missziókba.²⁶ Ezek közül a legfontosabb az afganisztáni misszió volt, amit kétségkívül sokra értékelték Washintonban. Az első missziós részvétel az ISAF volt: 2002 augusztusában két főt küldtek a török kontingens részeként Afganisztánba. Az Adriai Charta által életre hívott együttműködés jegyében 2005-től a három ország közös egészségügyi rajt működtetett Kabulban. 2008-ban már 127 macedón teljesített szolgálatot Afganisztánban.²⁷ Az ISAF befejeződésével, a 2015-ben indított afganisztáni Resolute Support keretében először 39, majd 2018-ban már 47 embert állomásoztattak Afganisztánban.²⁸

A KFOR-ban a macedón hasereg nem vett részt közvetlenül, azonban 2006 tavaszán megalakították az ún. Befogadó Állam Támogató Koordinációs Központot (Host Nation Support Coordination Center, HNSCC), mely 2007. június 1-ig fokozatosan átvette a szkopjei NATO-parancsnokságnak a KFOR-t támogató legtöbb feladatát.²⁹

A NATO-tagságot mind a jobb-, mind a baloldal fenntartotta a politikai agendáján, amihez az állampolgárok támogatását is élvezte. Az elmúlt évek közvélemény-kutatásai szerint a macedóniai lakosság többsége támogatta a NATO-csatlakozást, még akkor is, ha a FYROM néven ez kisebb népszerűségnek örvendett. Nem sokkal a Preszpa-egyezmény megkötése után, 2018 nyarán készített felmérés szerint a megkérdezettek 57 százaléka pozitívan állt a tagsághoz.³⁰

Az Athénnal kötött preszpai megállapodás végül beindította a csatlakozási folyamatot, a NATO a 2018. július 11-12-i brüsszeli csúcson meghívta az országot a csatlakozási tárgyalások elkezdésére,³¹ s 2018. október 18-án meg is kezdődtek a hivatalos tárgyalások.³² A NATO-tagok brüsszeli, állandó képviselői 2019. február 6-án írták alá a csatlakozási jegyzőkönyvet,³³ amelyet azután a 29 tagállam törvényhozása egyenként ratifikált. Ezek közül a legutolsóként a spanyol szenátus tette meg 2020 márciusában.³⁴ A ratifikáció, a jogi procedúra végét a dokumentum Washingtonban való elhelyezése jelentette, amely március 27-én megtörtént, ezáltal hivatalosan Észak-Macedónia a NATO-tagja lett.

A csatlakozása értékelése

Észak-Macedónia tagsága – hasonlóan a mintegy hatszáz ezres Montenegró 2017-es csatlakozásához – érdemben nem változtat a NATO képességein. A mindössze pár ezer fős fegyveres erővel rendelkező 30. tagállam részvétele az eddigi (és a jövőbeli) missziókban is inkább politikailag fontos, mint katonailag, hiszen az észak-macedón hadsereg mérete, felszereltsége nem tesz többet lehetővé. Noha a névvita rendezése után a NATO zöld utat adott, több kritikus hang jelezte, hogy a jogállamiság helyzete, a magas korrupció, a lehetséges orosz befolyásolási kísérletek³⁵ és a hadsereg felkészületlensége³⁶ problémát okozhat a jövőben.

²⁶ A NATO-n kívül részt vett több EU-hoz kötődő misszióban és csatlakozott az Iraki Freedom művelethez is.

²⁷ [Participation in ISAF mission in Afghanistan](#), [online], 2020. Forrás: arm.mil.mk [2020. 03. 27.]

²⁸ [Resolute Support](#), [online], 2020. Forrás: arm.mil.mk [2020. 03. 27.]

²⁹ HÁRY Szabolcs: [Macedónia kül- és biztonságpolitikája, magyar-macedón kapcsolatok](#), [online], 2009. Forrás: Balkán-füzetek [2020. 03. 28.]

³⁰ [Macedonia National Public Opinion Poll](#), [online], 2018. Forrás: iri.org [2020. 03. 27.]

³¹ [Brussels Summit Declaration](#), [online], 2018. 07. 11. Forrás: Nato.int. [2020. 03. 27.]

³² [Formal Accession Talks with Skopje begin at NATO Headquarters](#), [online], 2018. 10. 18. Forrás: Nato.int [2020. 03. 27.]

³³ [NATO Allies sign Accession Protocol for the future Republic of North Macedonia](#), [online], 2019. 02. 06. Forrás: Nato.int [2020. 03. 27.]

³⁴ Sebastian SPENGER: [Spanish parliament approves North Macedonia's NATO membership bid](#), [online], 2020. 03. 17. Forrás: defenseneews.com [2020. 03. 27.]

³⁵ Heather A. CONLEY: [North Macedonia: Issues to Consider for Senate Ratification of an Amended NATO Treaty](#), [online], 2019. 07. 17. Forrás: csis.org [2020. 03. 28.]

³⁶ Gil BARNDOLLAR: [Macedonia is set to join NATO — an alliance that can't fight](#), [online], 2019. 02. 13. Forrás: Defenseneews.com [2020. 03. 28.]

Valóban, Észak-Macedónia védelmi kiadásai 2018-ban a GDP 0,95 százalékát tették ki,³⁷ igaz, a kormány eltökélt ennek növelése érdekében, évente a GDP 0,2 százalékával, így a Védelmi Minisztérium kommunikációja szerint 2019-re már 0,24 százalékponttal növelték,³⁸ a 2020-as költségvetés pedig a GDP 1,4 százalékában határozza meg a katonai kiadások nagyságát.³⁹ Az ígéretek szerint a védelmi kiadások már 2024-re elérik a GDP 2 százalékát,⁴⁰ illetve benne a hadsereg modernizációjára tett erőfeszítések növelése a védelmi költségvetés 20 százalékáig⁴¹ nagyon optimistának mondhatók (különösen a koronavírus nyomán a közeljövőben kibontakozó gazdasági válság tükrében), noha az utóbbi évek eredményei elismerésre méltóak.

Csatlakozása kevésbé a katonai képességein, mint inkább geopolitikai elhelyezkedésén múlt az országnak. A NATO elkötelezett a Nyugat-Balkán integrációjában, ezzel együtt az orosz befolyás gyengítésében – 2016-ban Montenegró csatlakozását megakadályozandó még egy puccskísérletre is sor került –, aminek nélkülözhetetlen része volt Észak-Macedónia tagsága. Ennek elhúzódása nem a szervezeten, hanem a macedón–görög kapcsolatok rendezetlenségén és a névvitán múlt, ami egy elvesztegetett évtizedben öltött testet.

Észak-Macedónia számára is kétségkívül nagy sikert jelentett a csatlakozás, amit az időközben lemondott⁴² Zaev-kormány érezhet magáénak, hiszen a nyugati elkötelezettségért tett erőfeszítéseket nemzetközi szintű siker koronázta. A szövetség jelentette biztonsági garanciák mellett az alapvetően nyugatos-amerikai elköteleződésű albánság számára is pozitív fejlemény (azonban nem fogja feloldani a különböző albán–macedón pártok nemzeti programjai közötti eltéréseket, noha ezek komolyabb kiéleződése az elhúzódo uniós tárgyalások miatt nem várható). A NATO-tagság kedvezően befolyásolhatja az uniós kapcsolatokat is. A spanyol ratifikáció után nem sokkal Szkopje örülhetett, hogy március végén az EU zöld utat adott a csatlakozási tárgyalások megkezdéséhez, így a másik nagy projekt, az EU-tagság is közelebb került. Ezekből a különböző korrupciós botrányok⁴³ miatt megtépzott tekintélyű Zaev vezette SDSM megpróbál majd politikai tőkét kovácsolni a koronavírus-járvány miatt bizonytalan időre elhalasztott, eredetileg április 12-re tervezett előrehozott választásokra.⁴⁴

Azonban az lényegesen nehezebb lesz a katonai együttműködésen alapuló NATO-hoz képest. Ezt jelezte, hogy 2018-ban az Európai Bizottság a tárgyalások megkezdéséről szóló javaslata ellenére 2019 őszén Franciaország, Hollandia és Dánia megvétózta, hogy azok elinduljanak Észak-Macedóniával és Albániával. Mindez uniós részről a csatlakozási tárgyalások átdolgozását tette szükségessé, beépítvén a tavaly őszi francia javaslatokat, amely lépcsőzetes csatlakozást kínált a tagjelölteknek, ezzel megnehezítvén az amúgy is nehézkes folyamatot.

³⁷ World Bank, 2020.

³⁸ Shekerinska for the defense budget 2019: The defense budget is growing for a second year in a row – higher wages, more money for maintenance, equipment and modernization, [online], 2018. 11. 23. Forrás: mod.gov.mk [2020. 03. 28.]

³⁹ Vukašin ŽIVKOVIĆ: North Macedonia's NATO membership: Decades-long ambition finally becomes a reality, [online], 2020. 03. 26. Forrás: Europeanwesternbalkans.com [2020. 03. 28.]

⁴⁰ Teri SCHULTZ: North Macedonia negates NATO skeptics, [online], 2019. 03. 19. Forrás: Atlanticcouncil.org [2020. 03. 28.]

⁴¹ Defense policy under NATO auspices, [online], 2020. Forrás: Vlada.mk [2020. 03. 28.]

⁴² North Macedonia parliament dissolves, sets poll date, after EU shuns talks, [online], 2019. 02. 16. Forrás: Reuters.com [2020. 03. 28.]

⁴³ Lásd bővebben: NÉMETH Ferenc, OROSZ Anna: Észak-Macedónia: cseberből vederbe?, [online], 2019. 09. 23. Forrás: KKI-elemzések. [2020. 03. 28.]

⁴⁴ Sinisa Jakov MARUSIC: North Macedonia Postpones April Polls Over Pandemic, [online] 2020. 03. 17. Forrás: Balkan Insight. [2020. 03. 28.]

Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

ELEMZÉSEK 2020/10

2020. március 31

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta a kutatóintézet munkatársainak tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpontjának Stratégiai Védelmi Kutatóintézete független szakpolitikai kutatóintézet, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Szerkesztés és tördelés:
Árva János, Csiki Tamás, Tóth Péter

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: svkk@uni-nke.hu

2019 – : NKE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4862)

2012– : NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)

2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)

2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Egeresi Zoltán 2020

© NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet, 2020